

AZ ELFELEJTETT BUDAPEST

(Képek a mélynyomósos részben.)

Vasárnap kora reggel az ablakunk alatt megszólalt egy automobilkürt, többször egymás után, egyhelyből. Utána két perccel megszólalt a csengő. Ismerős érkezett, nagy sietve. Német fiatalasszony, Budapestet akarja újra megnézni, de nagyon kevés ideje van. Gondolta, ki kell használni az időt és reméli, hogy mi majd elvezetjük valahová.

Hát ez nagyon nehéz dolog. A város főbb nevezetességeit mindenki ismeri, aki már járt Pesten. A város eldugott titkait pedig a pesti ember ugyanolyan kevéssé tudja, mint az idegen. Szégyen, de így van. Éppen az este lapozgattam egy budapesti új kalauzban. *Baján Gyula* írta. A könyv nemcsak azért új, mert most került az üzletek kirakatába, hanem mert alakjában és rendszerében is különbözik a megszokott „Führer”-ektől. Leegyszerűsített térképen számok jelzik a látnivalókat és így az idegen fáradság nélkül rögtön ráakad a magyarázó szövegre. Az is új benne, hogy angol kiadásában tekintettel van a magyar-angol, olasz és német kiadásában az ezekkel a nemzetekkel szemben fennálló történelmi kapcsolatokra.

Amint elolvastattam benne egyet-mást, megdöbbenve láttam, hogy meglepően keveset tudok Budapestről, vagy helyesebben sok dolog van ebben a könyvben, amiről az átlagos pesti polgárnak fogalma sincs.

Nagy haditanács. Kiteregetjük a térképet, amelyen Budapest nevezetességei számokkal vannak megjelölve, 1-től 270-ig. Mind végignézni kissé sok volna egy fél nap alatt. Így hát inkább csak a templomokat kezdjük el tanulmányozni. A templomok többet mondanak el egy város életéről, mint minden más épület.

36. = A FŐVÁROS LEGSZEBB BAROKK ÉPÜLETE ÉS EGY HŐS LELKIPASZTOR EMLÉKE

Az első meglepetés a vizivárosi *Szent Anna-templom* leírásánál ígérkezik. Mindenki ismeri ezt a gyönyörű tiszta barokk-épületet, de senki sem tudja, hogy a templom hajója ovális alakú. Ezt meg kell néznünk. Tehát: indulás a 36-os számhoz.

A reggeli mise ájtatos, hűvös csendjében szemléldünk és megcsodáljuk a barokk gazdságát, amely a téglá és a kő szögletességét ilyen mesterien oldotta fel hajlékony formákká. Már menni akarunk, amikor a templom előcsarnokában görbe vonalú és keresztben végződő síremlék kelti fel a figyelmünket. Erről nincs szó a pesti „Ciceronéban”, pedig a felirata igazán meglepő: Ez áll rajta régies német nyelven:

Itt nyugszik Pretelli Ignác páter, a jó pásztor, aki fáradozatlanul segített a szerencsétleneken, amikor a vész irgalmatlanul dühöngött 1739 május 7-től 1740 február 18-ig...

Mennyei jutalomra elhivatott 1740 szeptember 11-én. Adjon neki az Úr örök nyugalommat....

Itt tehát egy hajdani pestisjárvány elfelejtett áldozata nyugszik. Megérdemli, hogy reá emlékezzünk.

A viziváros szűk utcáskáin felrobogunk a Várba. A *Koronázó Templom* megcsonkult tornya nem kelt éppen jó benyomást. Tovább megyünk, mert kevés az idő. Magamban azon gondolkodom, hogy vajjon milyen kőből építhették meg a hetvenes években a torony felső részét, ha már most le kellett bontani. Különös, hogy a torony alsó része *Mátyás király óta állja az idők viharát...* A helyőrségi templomnál szállunk ki. A könyvecskében ezeket olvassuk róla:

IV. Béla király a legrégebb budai templom helyére 1269-ben gót-stílusú templomot építte-

tett. 1717-ben ezt az összeomlott templomot barokk stílusban átépítették... a torony alsó része még középkori maradvány... Az oltárok egy része a Koronázó Templomból került ide. Legszebb a pompás réz-oltár...

A világos, szigorúan egyszerű istenházában tényleg gyönyörű barokk rézoltár áll. Közben észrevesszük, hogy az oldalkápolna oltárán a *szentségház teknőből készült* és hogy a kápolnának olyan *gyönyörű rácsos ajtaja* van, hogy párját ritkítja

BUDAPEST 46. NEVEZETESSÉGE — MEGSZÜNT

Vendégünk közben felfedezi a könyvben, hogy — mint a 46. szám alatt olvasható — a *Tabán* a Gellért-hegy északi lejtője és a Várhegy között terül el. Ezt okvetlenül látni akarja. Sajnos — közbejött akadályok miatt — csak hepehupás hegyoldalt, ócska, halomba dobált gerendákat, ajtókat és ablakokat találunk. Ha azonban itt vagyunk, mindjárt megnézzük a 45. számot, a *szerb templomot*, amelyben még egyik sem volt közülünk.

A *Görög-utca* megmaradt részéből egy rácsos kapun keresztül bejutunk a templom udvarába. A falon köröskörül szerb és egyházi szlávnyelvű feliratú síremlékek és a város közelsége ellenére is álmodozó keleti csend fogad bennünket. A templom gazdag belseje az *orosz kelet*, az *osztrák barokk* és a *régi Bizánc* stílusának tarka és megkapóan eredeti keveréke. Úgy hiszem, kevés pesti ember ismeri ezt a helyet, pedig igazán látványosság.

Ha már Budán vagyunk, benézünk a *krisztinavárosi* templomba is, amely két dologról nevezetes. Az egyik, hogy itt esküdött örök hűséget *Széchenyi István* gróf *Zichy Crescentia* grófnőnek, a másik pedig, hogy a templom helyén a XVIII. században egy kis kápolna állott, amelyet *Francina Péter Pál* kéményseprőmester építtetett a dögvész elvonulása után. A kápolnában egy *csodatevő Mária-kép* volt. A nép „*kéményseprő-templomnak*” nevezte a kápolnát, míg a XVIII. század második felében le nem égett.

ELFELEJTETT PESTI LATNIVALÓK

Atrobogunk megint Pestre, az *egyetemi templomba*, amely hajdanában a *pálos-szerzetesek* székházával volt kapcsolatos. *II. József*, a kalapos király kiűzte innen a magyar rendet, amely csak pár hónappal ezelőtt tért vissza Lengyelországból a Gellérthegyi kolostorba. Csodálkozva olvassuk a könyvben, hogy az *egyetemi templom gyönyörű faragások és különböző színű fából mesterien berakott imaszékeit a szerzetesek készítették...*

Az idő gyorsan múlik. Csak futtában vetünk egy pillantást a *belvárosi főplébániatemplomra*, amelyben a legutóbbi restaurálás alkalmával *gótikus* és az *Arpádok* korából való elfelejtett kapuk, zárókövek és ablakok kerültek napvilágra és a 93. számmal megjelölt *Szerviták Templomára*, amelyet az aacheni béke évében és a *pesti dögvész után* szenteltek be olyan nagyszámú nép jelenlétében, hogy a falába két helyen rést kellett vágni a nagy tolongás miatt. Nem érünk rá egyszer alaposan és nyugodtan megnézni a *Nyugati pályaudvart* sem, amelynek az a nem kis nevezetessége van, hogy *Eiffel György* építette, hanem kisietünk a *józsefvárosi plébániatemplomhoz*.

Ez a szép, világos, mondhatni mosolygó istenházát hatalmas oltárkép díszíti. *Kupelwieser* bécsi festő alkotása. Élénk színei, derűs, nagy alakjai és gondos árnyalatokba szedett árnyékai rögtön elárulják a *bécsi biedermeier festészetét*. Ez a *Kupelwieser* egyébként *Schubert* legjobb barátja volt.

Egy vargabetűvel kiérünk a *Városligetbe*. Nem a múzeumok kincseit és az Állatkertet, vagy a vurstli vidámságát kerestük, hanem egy csendesen meghúzódó, elfelejtett sírt, amelyen csak egy szó áll:

UIT

"Volt..." A Közlekedésügyi Múzeum és a Gerbeaud-pavillon közötti utakon gyerekek hancúroznak a szeptemberi nyár ragyogásában. Rövid keresés után erre is ráakadunk. Egyszerű vörös, óbudai márványból készült obeliszkjén megtaláljuk a lélekbemarkoló szócskát, amely *Jókai Mórt* annak idején egy regény megírására ihlette.

A sírkő hátsó felén rövid magyarázó szöveg áll:

Egy 1809-ben elhunyt és magát megnevezni nem akaró pesti ügyvéd sírja, ki végrendeletében Pest városának hagyományt juttatott el azzal a kéréssel, hogy a városligetben temessék el és sírkövére csupán egy szót véssenek: UIT (volt).

Csak két óra hosszat kocsiztunk a városban és két elfelejtett hősére bukkantunk a budapesti polgárságnak. Külföldi vendégünk egy élménnyel lett gazdagabb: a magyar főváros nagyon érdekes hely. Mi, budapestiek pedig meggyőződünk arról, hogy érdemes szívből szeretni ezt a várost, amelynek minden köve tele van titokkal és minden köve régen elporladt emberek élniakarását, áldozatkészségét hirdeti...

ORMAY IMRE